Abandonul școlar

în Comuna BONȚIDA

Raport preliminar

Autor: **dr. Oana Ivan (antropolog)**

Cluj-Napoca, Octombrie 2020

Cuprins:

Introducere 2

1. Metode de cercetare 3

2. Perioada și locul de desfășurare: 3

3. Grupuri sau persoane interesate (stakeholders) 4

4. Contextul local 4

5. Cauze ale abandonului școlar 5

6. Violența în școală 7

    a) Migrația elevilor după ciclul primar 7

    b) Propagarea violenței 8

    c) Agresivitatea (și frustrarea) profesorilor 8

7. Frustrarea în comunitate 10

8. Rușinea ca mecanism de control social 11

9. Aspirațiile de viață și profesionale ale elevilor 12

10. Copiii și anturajul 14

11. Concluzii 15

Introducere

Prezentul raport cuprinde concluziile preliminare în urma investigației de tip antropologic întreprinsă în comuna Bonțida, județul Cluj, pe tema abandonului școlar.

Acesta este primul pas în derularea proiectului **Meșter Ste(a)m Box**, inițiat de Fundația Comunitară Cluj, cu sprijinul Lidl România. Proiectul include activități de dezvoltare comunitară, sprijin pentru copiii din ciclul gimnazial în dezvoltarea unor abilități practice și în exersarea activităților de tip 'project based' și, nu în ultimul rând, implicare a membrilor comunității în acțiunile menite să încurajeze rămânerea copiilor din localitate în procesul educațional.

Abandonul școlar a fost identificat ca temă centrală a proiectului și, implicit, a cercetării antropologice în urma consultărilor derulate de echipa Fundației Comunitare Cluj cu reprezentanți ai comunității din Bonțida.

Fundația Comunitară Cluj și-a început activitatea în comuna Bonțida în 2018, cu un proiect care a presupus încurajarea culturii civice în comunitate și oferirea unui spațiu de studiu și evenimente pentru școala locală.

Obiectivul acestui material este acela de a oferi o imagine a comunității și a dinamicii relațiilor interumane la nivel local, imagine construită prin intermediul percepției și experienței membrilor comunității.

***

Misiunea Fundației Comunitare Cluj este aceea de a fi un lider în stimularea schimbării sociale colaborative și incluzive, conectând nevoile cu resursele din județul Cluj, cu scopul de a îmbunătăți calitatea vieții locuitorilor săi.

Intervenția Fundației la nivel local, în Bonțida, a început în 2018, odată cu construirea unui spațiu comunitar sub forma unui pavilion aflat în curtea școlii din localitate și deschis întregii comunități.

Mai multe despre programele Fundației pot fi găsite la www.fundatiacomunitaracluj.ro.

1. Metode de cercetare

Având în vedere timpul limitat, s-a optat pentru interviuri semistructurate (pe tema abandonului școlar, motivației de a părăsi/ continua studiile, condițiilor de trai și de școlarizare, posibile soluții etc.) cu diferite persoane implicate în acest proces (reprezentanți ai instituțiilor publice locale, lideri informali ai comunității, părinți, copii, reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale cu activitate în zonă, profesori etc.);

Cercetarea a debutat cu o serie de întâlniri preliminare cu reprezentanți ai instituțiilor cu responsabilitate directă în gestionarea procesului educațional la nivel local: primarul comunei Bonțida și directorul Școlii Gimnaziale Bonțida.

Mediatorul școlar a facilitat accesul în comunitatea roma, implicând în cercetare copii, adolescenți și adulți care, într-un fel sau altul, au legătură cu fenomenul abandonului școlar.

De asemenea, sub supravegherea diriginților, s-au realizat focus grupuri cu elevii claselor 5-8, pe tema profesiei dorite, a viziunii de viitor și a intereselor în afara orelor de școală.

2. Perioada și locul de desfășurare:

Perioada și durata cercetării: 8-20 octombrie 2020 (8 zile de teren).

Locuri în care s-a derulat cercetarea: Școala Gimnazială Bonțida, curtea școlii, pe strada cu populație predominant de etnie romă, sediul Primăriei, Fundația Creștină Diakonia - Centrul de zi din Bonțida, centrul comunei, domiciliile unor respondenți.

3. Grupuri sau persoane interesate (stakeholders)

În urma interviurilor cu reprezentanții primăriei, școlii și ai comunității de etnie romă, din primele zile de cercetare de teren, am identificat următoarele grupuri sau persoane implicate în acest proces:

- Părinți ai copiilor din ciclul gimnazial (care merg la școală sau au abandonat);
- Copiii din ciclul gimnazial: focus grup la școală;
- Reprezentanți ai comunității rome: lideri informali, formali, mediator comunitar;
- Reprezentanți ai autorităților locale: primar, asistent social, consilier local;
- Părinți de etnie română care și-au mutat copiii la școlile din Gherla;
- Profesori din ciclul gimnazial;
- Adolescenți sau adulți care au abandonat școala;
- Reprezentanți ai Centrului de zi gestionat de Fundația Creștină Diakonia;
- Angajator local și școala dual: Bosch.

4. Contextul local

Bazându-se pe informațiile obținute în urma interviurilor cu respondenți din categoriile menționate mai sus (atât romi, cât și români), următorul paragraf oferă o foarte scurtă descriere a contextului local în ceea ce privește comunitatea de etnie romă.

Perioada socialistă:

Majoritatea adulților, atât de gen masculin, cât și feminin, erau angajați în câmpul muncii. Bărbați, cu precădere, erau salariați ai marilor combinate industriale ale Clujului, unde făceau naveta în fiecare zi. Mulți dintre ei erau calificați, urmând cursuri ale respectivelor fabrici. Femeile, de asemenea, erau angajate la Cluj, în industrie, dar un număr considerabil erau angajate la cooperative de producție sau agricole din Bonțida. Doi respondenți de etnie romă, foști angajați calificați în fabrică, cât și un lider local consideră că atunci era mult mai multă disciplină, spre deosebire de acum, cand copiii și tinerii "*nu mai ascultă de părinții lor, nu mai știu de frică și nu mai au nici un fel de respect pentru bătrâni*".

Perioada post-socialistă - 2010:

Perioada de disponibilizări în masă, de mare insecuritate socială, care s-a manifestat în întreaga România, a afectat și populația din Bonțida. La sfârșitul anilor 1990, rata șomajului foarte mare și lipsa de oportunități economice au produs efecte negative în comunitatea romă. Scandaluri, furturi, alcoolism, sunt menționate de un consilier local de etnie română, dar și menționate în treacăt de un lider rom, ca urmare a greutăților socio-economice din acea perioadă.

2010 - prezent:

"*Acum s-au cuminți*t" concluzionează atât reprezentanți români, cât și romi. Și sunt cu toții de acord ca acest lucru se întâmplă datorită deschiderii fabricilor DeLonghi, Bosch la Jucu, sau a altora la Gherla, care au angajat masiv populația romă. Majoritatea sunt angajați pe post de muncitori necalificați, având în vedere nivelul scăzut de școlarizare. Un procent semnificativ lucrează și în construcții, de asemenea necalificați, urmand rețelele familiale, în care băieți care au abandonat școala la 15-16 ani, merg cu un unchi, frate sau altă rudă să lucreze în construcții. Acești tineri regretă acum lipsa unei calificări și ar fi dispuși să își continue studiile. Deși baietii cu 3-4 ani mai mici văd aceste regrete ale rudelor lor mai mari, în continuare abandonează școala și urmează același model. Tinerii adulți consideră că adolescenții nu asculta oricum de sfaturile lor și sunt influentati de anturaj, de aceea părăsesc școala.

Un lider local rom (ale cărui idei au fost susținute și de alți respondenți), consideră că în urmă cu 15 ani era mult mai ușor de organizat romii deoarece "*nu aveau nimic și atunci veneai cu ajutoare, cu bani, le dădeai și te ascultau*". Acum, condițiile de viață sunt ridicate și e nevoie de o altă motivație pentru a te impune în comunitate.

În ceea ce privește școala, respondenții care au urmat cursurile școlii din Bontida, iar acum au ei înșiși copii înscriși la aceasta școală, indiferent de etnie, consideră că în trecut "*școala era școală*", "*știam de frică, numai când auzeam glasul directorului, înghețam!*", "*atunci ne băteau și profesorii si părinții, dar era disciplină*". Lipsa disciplinei, a oricărei reguli impuse și a siguranței în clasă sunt menționate de toate grupurile de respondenți (copiii, profesori, părinți), indiferent de etnie, deși nu sunt de acord cu folosirea bătăii.

5. Cauze ale abandonului școlar

În urma interviurilor realizate, a rezultat că abandonul școlar se manifestă cu precădere începând cu clasa a 6-a. Pentru o imagine completă însă, este necesara obținerea situației exacte a numărului de elevi care au abandonat sau au fost exmatriculați din școală în ultimii 5 ani.

Cauza principală a abandonului școlar este numărul mare de absențe. Elevii cumuleaza un număr mare de absențe în timpul semestrului, motiv pentru care sunt lasati corigenti, iar apoi rămân repetenți. Rămânând repetenți, nu mai țin pasul cu școala, iar după 2 ani de repetenție sunt exmatriculați sau abandonează școala.

În ceea ce urmează, explicația abandonului școlar s-a făcut pe baza interviurilor semistructurate cu 4 baieti și 4 fete care au abandonat școala sau care au rămas repetenți. Motivele lor sunt enumerate mai jos, după cum urmează:

Număr mare de absențe

"*Nu mergeam la școală pentru ca nu mă puteam trezi dimineața*", majoritatea pentru că stăteau până noaptea târziu pe internet sau cu alți copii, afară.

Faptul că la ora 12 noaptea, copii/adolescenți sunt încă pe stradă sau în centrul comunei, ori participă la chefurile organizate în timpul săptămânii pe strada lor, a fost menționat ca o problemă majoră atât de adulții romi, cât și români. Ei consideră că părinții sunt principalii vinovați pentru lipsa de disciplină și rutină sănătoasă a copiilor.

***

Într-un interviu, mama unei eleve repetentă de două ori și în final exmatriculată în clasa a 6-a, a spus ca energizantele o țin pe fiica ei trează toată noaptea. Plecând dis de dimineata la muncă, nu reușea să fie acasă, să o trezească pe fiica ei și să se asigure că pleacă la școală în fiecare dimineață, acesta fiind un motiv des invocat și de alți părinți. Mediatorul școlar confirmă acest lucru, și anume ca mulți copii pur și simplu nu se trezesc să meargă la școală.

Evitarea cursurilor

Pe lângă lipsa de somn, motivul principal invocat de copiii care au abandonat școala este atitudinea profesorilor la cursuri. "*Dacă nu înțelegeam, îmi zicea: nu-i nimic, rămâi repetent și înțelegi la anu*". Copiii spun ca lipsa de răbdare, de a explica de 2 ori dacă nu înțeleg sau limbajul agresiv al unor profesori i-au făcut să nu dorească să mai meargă la școală.

Profesorul de matematică este cel mai des dat exemplu de profesor cu limbaj și atitudine foarte dură, inclusiv de către adulți sau de reprezentanți ai autorităților locale.

***

În timpul scurtei cercetări de teren, am întâlnit un singur caz, o elevă de 15 ani care repeta deja a doua oară clasa a 6-a, din altă cauză decât numărul de absențe. Spre deosebire de restul cazurilor, aceasta elevă a fost lăsată repetentă ca urmare a comportamentului agresiv. În timpul pauzei era șicanată constant de alți colegi pe seama faptului ca a rămas repetentă, iar ea răspundea agresiv. Conflictele iscate au dus la scăderea notei la purtare și la repetenție. Mama ei spune că "Fata mea nu este rea, ceilalți copii au facut-o rea". Acum eleva spune ca dorește să termine 8 clase, iar când este provocată se străduiește din răsputeri să-i ignore, pentru a nu fi exmatriculată.

Elevii corigenți

Interviurile pe tema repetenției au relevat faptul că există două tipuri de răspunsuri în cazul elevilor corigenți:

- elevii simt o rușine foarte mare și, pentru a nu ajunge sa trăiască rușinea repetării anului, se îndreaptă, participă la ore și își trec corigența și anul cu succes, în toamnă.
- elevii corigenți, deci simt rușine, nu reușesc din diferite motive să se îndrepte, rămânând repetenți.

Majoritatea elevilor care au abandonat școala sau au fost exmatriculați, sunt elevi care au acumulat absențe, au repetat anul, dar nu au ținut pasul, l-au repetat a doua oară, iar în final au ajuns să fie exmatriculați.

Elevii repetenți

Elevii repetenti au fost identificați de majoritatea grupurilor intervievate ca fiind un factor major de tulburare a orelor și de provocare a conflictelor. Atât profesorii, cât și elevii și părinții se plâng de aceasta situație.

- *Copiii repetenți sunt cel puțin cu 1 an sau 2 mai mari decât restul clasei.* Rușinea de a fi repetent, care este omniprezentă, și presiunea socială aferentă îi fac pe elevii repetenți să se comporte în afara normelor clasei. În plus, faptul că sunt mai mari decât colegii lor, cauzează de asemenea, frustrare.
- *Majoritatea profesorilor intervievați au menționat elevii repetenți ca o problema la clasă deoarece "nu sunt disciplinați, își permit mai multe, iar ceilalți se iau după el. Elevul repetent destabilizează clasa*".
- *Elevul repetent exclus sau marginalizat din motivele enumerate mai sus devine violent* după cum dovedește cazul unei eleve lovite cu pumnul chiar în timpul orei. **De cele mai multe ori este dat afară de la ore, reluând cercul excludere-violență-excludere**.

  De menționat este exemplul unui astfel de elev, care dat afara de la mai multe ore, ajunge în curtea școlii unde se desfășoară orele de educație fizica. Cere permisiunea de a participa la ele (chiar dacă sunt acolo copiii cu 3-4 ani mai mici), iar includerea în acest tip de activitate îl face non-violent și cooperant. Doamna profesoară de educație fizică

remarca faptul ca la ora dânsei, copiii, inclusiv cei cu probleme de educație și comportamentale, se oferă voluntar pentru a conduce încălzirea, devenind interesați și cooperanți prin responsabilizarea creată de a fi liderul orei.

6. Violența în școală

a) Migrația elevilor după ciclul primar

În clasele I - IV, la școala din Bonțida, structura claselor reflectă structura compoziționlă a comunei. În clasele V - VIII însă, elevii romi ajung să fie în proporție de 80%, iar elevii români și maghiari reprezintă 20%. Aceasta situatie dezechilibrată are efecte în comunitate și perpetueaza segregarea etnica.

În urma interviurilor cu părinți de etnie română, reiese că această situație a apărut în contextul violențelor din școală.

> "Copilul meu e în clasa a doua și a fost dat cu capul de calorifer de 3 ori de un alt băiat. Am vrut sa merg la poliție, dar au zis de la școală să nu merg, că vor rezolva ei. Nu au rezolvat nimic, băiatul violent nu a pățit nimic. Pe celălalt băiat l-am mutat la Gherla din clasa a 5-a, că venea acasă fără creioane, carioci, că i le luau alți copii. La școala din Gherla nimeni nu a avut treabă cu el, niciodată nu a venit cu probleme de acolo", mama de etnie maghiară, din familie mixtă, ai cărei copii învață în limba română.

Acest tip de situații este menționat de fiecare părinte de etnie română intervievat care și-a mutat copilul la Gherla. Situația este caracterizată de ei ca fiind "total scăpată de sub control, nu exista reguli, nu exista disciplină, fiecare face ce vrea, fără consecințe".

> O mamă cu trei copii spune că-și așteaptă în fiecare zi copiii la ieșirea de la ore (clasele 1-5) deoarece îi este teama să-i lase singuri să parcurgă o distanță de câteva străzi prin mijlocul comunei. Spune ca alți copii îi bat pe drum sau ii agresează (ceea ce se întâmplă și în curtea școlii sau pe coridoare, în timpul pauzelor)

Situația violenței în școală este menționată și de părinții de etnie romă, care se plâng că anumiți copii sunt violenți sau au un comportament abuziv.

b) Propagarea violenței

În cazul violențelor dintre copii, exista în general două tipuri de răspuns, din partea adulților:

➔ părinții români își muta copiii la școală în Gherla;
➔ părinții care nu pot să-și mute copiii, merg la părinții copilului care a inițiat violența și încearcă "sa își facă dreptate singuri", lucru care ajunge să degenereze într-un scandal și mai mare.

Înainte de pandemie, când accesul părinților era permis în școală, aceste confruntări aveau loc pe coridor sau în clasă, de față cu ceilalți părinți și copii. Acest tip de reacție pare să fie modelul cel mai răspândit de răspuns la conflictele și violențele între copii: **violența din școală este propagată și perpetuată între familii și la nivelul comunității.**

c) Agresivitatea (și frustrarea) profesorilor

O doamnă profesoară, care predă de 18 ani în școala din Bonțida, povestește că situația s-a schimbat foarte mult în ultimii ani. Consideră că înainte copiii erau mult mai cuminți și mai civilizați. Acum se simte de multe ori depășită și nu mai știe ce să facă cu ei. Consideră că accesul la internet, condițiile bune de trai și faptul ca au de toate acasă îi fac să fie dezinteresați și prin urmare *obraznici* și necooperanti. Alți profesori împărtășesc în mare aceste idei. Fără a putea fi probat drept un pattern, din cauza timpului scurt de cercetare, merită menționat aici sentimentul de frustrare al profesorilor, care nu pot să-și țină orele de curs din cauza climatului agresiv, în care ei trebuie sa aplaneze violențele în loc să predea cursurile.

O altă doamna profesoară a relatat cum un elev a ridicat tonul la ea, iar domnia sa i-a spus ca nu-i permite așa ceva. Elevul s-a supărat, și-a împachetat lucrurile și de atunci refuză să mai vină la școală. Acest tip de reacție a fost menționat și de foști elevi, care au spus că au refuzat să mai meargă la școală deoarece profesorii au *urlat* la ei și le-au adresat diverse injurii de tipul "tâmpiți, nebuni, proști".

Având în vedere timpul foarte scurt pentru cercetarea de teren, aceste exemple nu au putut fi testate și tratate ca pattern-uri de comportament, dar merită menționate pentru a contura posibile probleme de comunicare între profesori și elevi.

d) Violența și conflictele în școală

După cum am arătat în acest capitol, există mai multe situații violente sau conflictuale care se generează în școală și care, nerezolvate în mod corect, se extind la nivelul comunității, generând alte tensiuni și refăcând cercul de violență și frustrare. Abandonul școlar, pe de-o parte și mutarea copiilor români la alte școli, ducând la segregare, pe de alta parte, își au cauza în această violență din cadrul școlii. Pentru a putea adresa în mod constructiv această situație, ar fi necesară rezolvarea tensiunilor între diverse grupuri, după cum urmează:

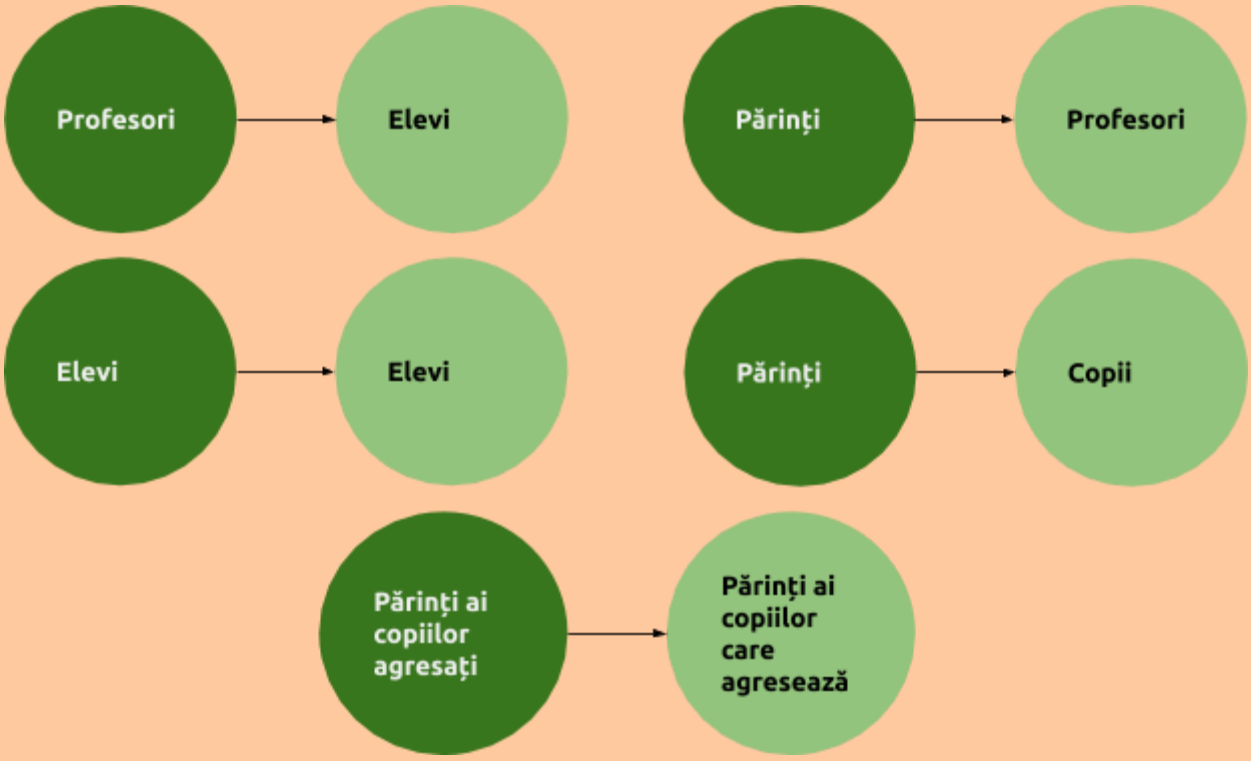

Din cercetarea de teren și interviuri reiese ca aceste grupuri nu au alte moduri de a-și comunica frustrările și rezolva problemele decât prin violență verbală sau fizică. Comunicarea non-violentă sau alte instrumente non-violente de rezolvare a conflictelor le sunt străine.

Ca soluție imediată pentru stoparea violenței, reprezentanții mai multor grupuri au menționat angajarea unui agent de paza în curtea școlii, pentru a opri conflictele dintre copii și a le oferi sentimentul de siguranță celor mai vulnerabili. Suplimentar, se dorește montarea de camere video pe coridoarele celor două etaje ale școlii, avand în vedere că și aici se petrec violențe în timpul pauzelor, iar agentul de pază este cantonat la parter.

Majoritatea grupurilor menționează lipsa unor reguli și aplicarea lor, drept o problema majoră. Un lider al comunității rome sugerează ca posibila soluție pe termen lung a opririi cercului violenței, organizarea unei întâlniri cu toate părțile implicate, în aceeași ședință: profesori, elevi, diriginte, director, părinți, primar, poliție, în care să se asculte toate punctele de vedere, să fie înțelese frustrările fiecăruia și să se creeze de comun acord un set de reguli care se vor impune și vor respecta ulterior de către toate grupurile. **Având în vedere că directoarea școlii este o doamna profesoară proaspăt investită în funcție, contextul este favorabil acestor tipuri de întâlniri care să marcheze "un alt început", un punct zero de la care se pleacă în acord cu toate părțile implicate.**

Dincolo de necesitatea dialogului dintre toate părțile implicate, este nevoie de a sublinia aici că atunci cand se vorbește despre abandonul școlar și violența copiilor, majoritatea celor intervievați consideră că părinții sunt principalii vinovați pentru situația prezentă.

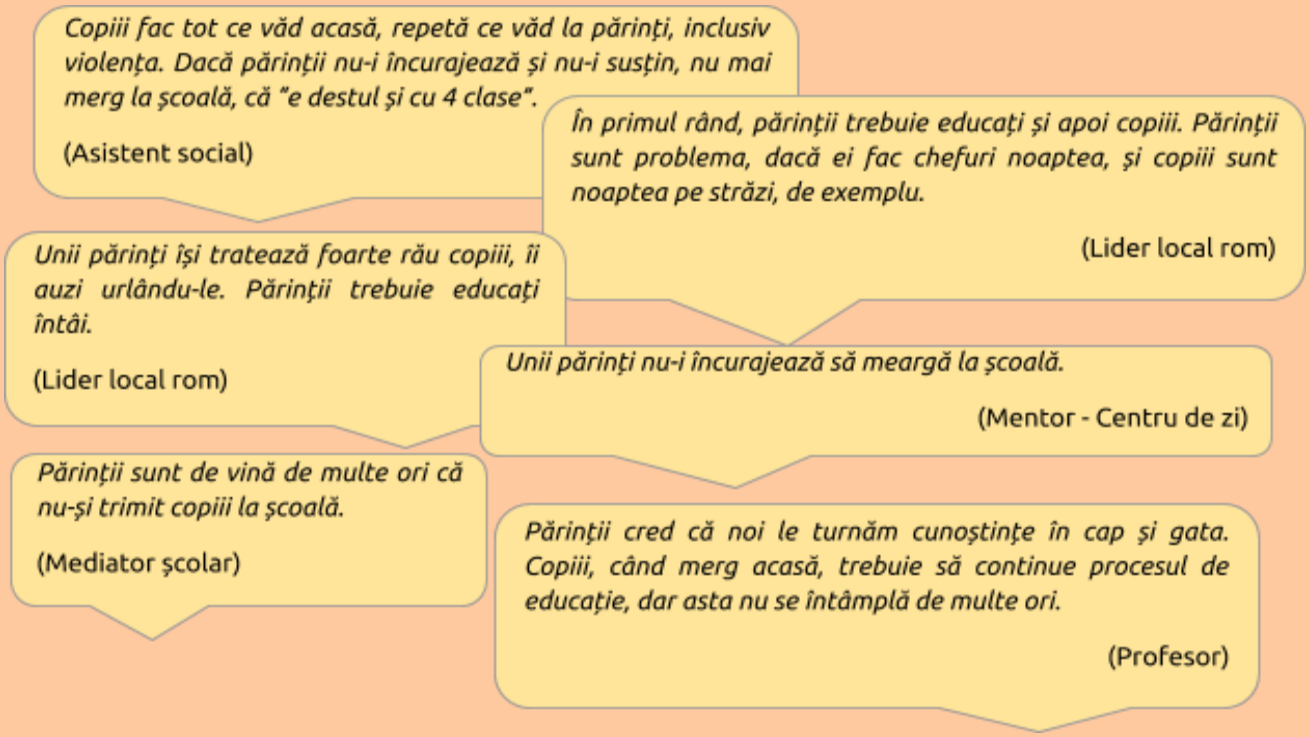

7. Frustrarea în comunitate

Violența manifestată la diferite niveluri și în variate contexte în cadrul școlii, care a fost unul dintre focusurile cercetării de față, direct legată de abandonul școlar, poate își are originea în sentimentul de frustrare al diverselor grupuri intervievate. Din nou, datele trebuie interpretate cu precauție având în vedere timpul scurt petrecut în teren, dar o concluzie preliminară întemeiată pe interviuri, dar și pe interpretarea limbajului non-verbal al respondenților sau a cuvintelor "spuse printre rânduri", indică următoarele situații de frustrare:

Copiii:

- ➔ frustrarea elevilor care nu înțeleg *din prima* și cărora li se adresează cuvinte ofensatoare de către profesori. Frustrarea de a fi jignit, de a nu înțelege și de a fi marginalizat.
- ➔ frustrarea copiilor ai căror părinți nu petrec destul timp acasă cu ei, (în special deoarece lucrează) și care se simt singuri.
- ➔ frustrarea elevilor repetenti, care sunt marginalizați și ridiculizați.
- ➔ frustrarea elevilor care sunt agresați sau bătuți de alți elevi.
- ➔ frustrarea copiilor care sunt agresați de părinți verbal, fizic sau psihic.

Părinții:

- ➔ frustrarea părinților care nu sunt ascultați de copii și care nu știu să se impună decât prin violență verbală, fizică sau psihică; sau "lăsa copilul să facă ce vrea".
- ➔ frustrarea părinților ai căror copii sunt agresați la școală de alți copii.
- ➔ frustrarea părinților ai căror copii sunt agresați la școală de profesori.
- ➔ frustrarea părinților care sunt agresați de alți părinți furioși.

Profesorii:

- ➔ frustrarea profesorilor care au elevi repetenți în clasă care tulbură liniștea.
- ➔ frustrarea profesorilor care nu sunt ascultați și nu pot să-și predea materia, și care se impun prin violență verbală.
- ➔ frustrarea profesorilor care interacționează cu părinții furioși și care se manifestă prin violență verbală.

Aceste tipuri de frustrare manifestate la diverse niveluri și în diverse context genereaza violenta de mai multe feluri care se manifesta atat la scoala cât și în comunitate. Activitățile extracurriculare ce vor fi propuse, dincolo de componenta de învățare a unor abilități practice, trebuie în mod necesar sa adreseze într-un anumit mod aceste frustrări generatoare de violenta și pe cat posibil sa ofere o alta modalitate de exprimare a frustrării și un set de instrumente de gestionare non-violente.

8. Rușinea ca mecanism de control social

Asemeni frustrării omniprezente, rușinea este un alt sentiment foarte des întâlnit și este folosit de comunitate ca mecanism de control al copiilor și nu numai. Din interviuri și din situațiile întâlnite în cercetarea de teren, rușinea este prezentă în spațiul școlii și în procesul de educație și învățare, amendează membrii comunității în cazul încălcării anumitor norme dar și condamnă situația economică și socială precară:

- ➔ repetența sau abandonul școlar sunt amendate cu stigmatul rușinii. După cum am discutat deja, sub presiunea rușinii, câțiva elevi și-au îndreptat situația la învățătură, în timp ce alții nu. Copiii (12-16 ani) care au doar 4 sau 8 clase, răspund "*lasă ca e bine și cu 4 clase*", repetând cuvintele adulților și pentru a scăpa de rușinea de moment. Adolescenții (16-20 ani) care au tot atâtea clase, nu mai au aceeași replică și regretă că nu au mai multă școală.
- ➔ prezența la after-school-ul unei fundații ce oferă servicii sociale, deși "*a ajutat multe generații de copiii să scrie și să citească*", este uneori menționată în relație cu rușinea de a fi sărac și a fi nevoit sa mergi "*unde merg doar săracii*".
- ➔ în urmă cu câțiva ani au existat programe de calificare și de alfabetizare a populației locale. Programele de calificare au fost frecventate, dar cele de alfabetizare, nu. În primă fază au fost înscrise 5 persoane, dar apoi s-au retras deoarece "*râdea lumea de ei și îi știau că merg la școală*".

Rușinea de a nu ști să scrii și să citești la o vârstă matură (deși este un fapt bine cunoscut în comunitate), i-a împiedicat să urmeze cursul de alfabetizare.

➔ "COPE" - o școală profesională din Gherla - este puternic asociată cu rușinea și este luată în derâdere, mai ales de către adolescenți. Când e vorba de rezultate slabe la învățătură, copiii izbucnesc în râs și spun "*lasă, că e bine și la COPE*", această școală fiind simbolul elevilor *rataţi*.

👉 Cercetarea de față a ajutat echipa Fundației Comunitare Cluj să înțeleagă mai bine mecanismele care duc la abandon școlar în Bonțida, inclusiv felul în care *rușinea* este folosită în propagarea unor patternuri de comportament.

Activitățile pe care le propunem în etapa următoare a proiectului Ste(a)m Box @Bonțida vor aborda problema abandonului școlar din două direcții: 1. crearea și facilitarea unei dezbateri la nivel local pe subiect, cu implicarea unor experți în educație, consiliere școlară, psihologi, servicii sociale etc.; 2. derularea unor activități extra-școlare care să le ofere copiilor ocazia de a deprinde o serie de abilități practice și care să îi sprijine în folosirea unor noi instrumente de rezolvare a conflictelor.

9. Aspirațiile de viață și profesionale ale elevilor

Pentru a înțelege aspirațiile de viață și profesionale ale elevilor, am organizat sesiuni de focus grup cu copiii din clasele V - VIII (2 clasa a V-a, 2 clasa a VI-a, 1 clasa a VII-a, 1 clasa a VIII-a).

În timpul fiecărei ore de dirigenție, asistați de dirigintele fiecărei clase, am aplicat un set de întrebări, copiii au răspuns în scris, fără a-și trece numele. Apoi am colectat toate foile, am citit cu voce tare câteva răspunsuri și pornind de la ele, am discutat mai multe amănunte.

Întrebările:

1. ce activități v-ar plăcea să faceți la școală, pe lângă materiile deja învățate?
2. la ce va uitați pe youtube în timpul liber? (în afara de muzică, filme și desene)
3. ce meserie v-ar plăcea sa aveți când o sa fiți mari?
4. ce vreți sa faceți cu banii pe care-i veți câștiga când veți fi mari?

Răspunsurile au fost centralizate și sintetizate după cum urmează:

Clasa a V-a A

- Unor 6 elevi le-ar plăcea să facă cursuri de gătit (au ridicat mâna, dar și alții și-au manifestat dorința),
- Unor 10 elevi le-ar plăcea să facă mai mult fotbal, pentru ca e distractiv,
- 5 elevi ar vrea să învețe mai multe despre telefoane și jocuri pe calculator,
- Majoritatea fetelor se uită pe Youtube la cursuri de machiaj sau experimente magice gen "profesorul trăsnit",
- fetele ar dori să aibă un salon de coafură și de make-up,
- 4 fete și un băiat ar vrea sa fie IT-işti, în timp ce alte 2 fete și-ar dori să devină doctori sau nutriționiști,
- majoritatea copiilor doresc sa cheltuiască banii pe o mașină și o casă.

Câțiva copii au răspuns în scris că ar ajuta săracii cu banii câștigați. La întrebarea pentru toată clasa, dacă ar mai dori și alții să facă așa ceva, toți au ridicat mâinile entuziasmați.

Au spus că "*există oameni care nu au ce avem noi și putem să facem acest gest*".

Clasa a V-a B

- elevilor le-ar plăcea să facă dansuri moderne în timpul pauzei. Înainte de pandemie aveau aceste dansuri în pauză și toți erau foarte mulțumiți de ele, se distrau și se bucurau "*era o mare plăcere și bucurie*". Pe lângă, le-ar mai plăcea să aibă cursuri de pictură și desen.
- pe youtube urmăresc majoritatea vloggeri, cum e Shelly "*pentru că este amuzant*", gaming și câțiva, pe căutători în pământ.
- profesii: medic, dentist, constructori sau mecanic.
- banii i-ar cheltui pentru casă și mașină, aproape toți elevii. 6 fete au menționat că le-ar plăcea să ajute oamenii săraci care nu au casă "*pentru ca suntem o generație mai bună și ne e milă de ei*".

Clasa a VI-a A

- cei mai mulți copiii ar dori să facă robotică (majoritatea), 6 băieți să facă fotbal, 7 fete sa gătească pentru că învață lucruri noi și le relaxeaza.
- majoritatea copiilor se uită la gaming.
- 4 fete ar dori să se facă coafeze, iar restul, câte un elev, doctor, polițist, farmacist bucătar.
- majoritatea copiilor doresc sa folosească banii pentru a-și lua o casa și o mașină.

Motivația de a merge în continuare la liceu este de a face 10 clase pentru a fi eligibili pentru carnetul de șofer (o idee foarte răspândită între toți elevii).

Clasa a 6-a B

- tuturor copiilor le-ar plăcea să învețe să gătească; pe langa, unora (câte 2-3) să facă activități sportive, dans, coafură și machiaj (5 fete), curs de calculatoare (3).
- pe youtube: gaming, machiaj, filme.
- meserii: polițist, bucătar, fotbalist, cântăreț, dansatoare, fermier.
- majoritatea elevilor vor să-și cumpere casă și mașină. Pe lângă, sunt 2-3 elevi care ar vrea să-și ia animale (pentru fermă) sau câini.

Clasa a 7-a

- ➔ jumătate dintre elevi ar vrea să urmeze cursuri de gătit, iar altora, dansuri și cursuri de IT.
- ➔ pe youtube se uită la cursuri de machiaj, sport sau comedianți.
- ➔ ca profesie, fetele ar dori sa fie coafeze, iar băieții (3) mecanici, IT, polițist.
- ➔ majoritatea copiilor doresc să-și cumpere o mașină și o casă.

Clasa a 8-a

- ➔ majoritatea ar dori sa faca mai mult sport și să facă proiecte în folosul comunității; cursuri de coafură (3 fete) și cursuri de mecanică/ robotică (6 băieți și o fată).
- ➔ urmăresc pe youtube vloggeri români pentru că fac glume și vorbesc despre viața lor personală.
- ➔ ar dori sa fie mecanici (4 băieți), psiholog, ghid turistic, coafeză.
- ➔ majoritatea doresc să-și cumpere o mașină și o casa și să investească într-o afacere (coafor, atelier mașini, fitness). Majoritatea elevilor au această dorință de investiție, care nu s-a manifestat la nici o altă clasă mai mică.
- ➔ majoritatea elevilor, după ce au absolvit 8 clase, vor sa meargă la școală la Cluj (teoretic și de profil).

Din răspunsurile elevilor tuturor claselor reies următoarele inclinații pentru activități extrașcolare:

- ➔ gătit,
- ➔ coafură și make-up (pentru fete),
- ➔ mecanică și robotică (pentru baieti în mare parte),
- ➔ sport, dans și activități cu mișcare.

În acest sens, în activitățile extrașcolare care le sunt adresate, este indicată crearea grupurilor de activități pe genuri și pe interese, mai degrabă decât împărțirea pe clase.

Pe langa dorința aproape unanimă de a-și folosi banii pentru o casă și o mașină, este important de remarcat înclinația spre acte de caritate, conștientizarea poziției privilegiate și dorința de a-i ajuta pe alții mai puțin norocoși.

10. Copiii și anturajul

Întâlnirile și discuțiile cu elevii au relevat faptul că anturajul deține un rol foarte important pentru ei în luarea deciziilor. De asemenea, atât părinții, cât și profesorii au fost de acord că anturajul influențează comportamentul și reacțiile copiilor. Pentru scopul cercetării de față, am identificat anumite situații specifice:

- ➔ **continuarea studiilor**: majoritatea elevilor de clasa a VIII-a intervievați, au spus că doresc să-și continue studiile, mai ales la Cluj. Motivația a fost pe scurt definită de o elevă de clasa a VIII-a: "*doar nu mergi la Cluj să fii singur, mergi să fii cu prietenii, că acolo merg și ei*".
- ➔ **abandonarea studiilor**: atât tinerii (aprox. 20 de ani), cât și părinții, au fost de acord că abandonul școlar este strâns legat de anturaj. În special părinții de etnie romă nu doresc să-și trimită copiii la școală la Gherla pentru că acolo, sub influența anturajului, se pierd. De asemenea, tinerii care au părăsit școala în clasa 6 - 7, au spus că anturajul - prietenii cu care mergi sa fumezi, să te ascunzi - te schimbă în rău.
- ➔ **mamele tinere**: o adolescentă de 18 ani care își continuă studiile în prezent povestește că fetele raman însărcinate la o vârstă fragedă pentru ca sunt influențate de ideile din anturaj "*ele spun că acum e la modă să fii mămică tânără, așa că fac copii și nu mai au alte șanse*". In acest caz, e necesar de investigat în continuare dacă fetele raman însărcinate pentru că aderă la această "modă", sau invers, în urma faptului că au rămas însărcinate, folosesc acest tip de răspuns pentru a contracara rușinea și presiunea socială.
- ➔ în urma focus-grupurilor realizate la școală, a reieșit că un număr mare de **copiii sunt dispuși să îi ajute pe cei mai puțin norocoși,** fiind înclinați către gesturi caritabile. În cadrul interviurilor față-în-față, am întâlnit câțiva elevi care s-au remarcat în primele minute de conversatie printr-o atitudine pozitivă, manifestând grijă și protecție față de prietenii lor, în special cei marginalizați (repetenții). În acest sens, atât la nivel general, de clasa, cât și la nivel individual, se poate spune că există un important capital uman, cel al copiilor interesați, conștienți de problemele celorlalți și doritori sa facă parte din soluție.

11. Concluzii

Bazându-se pe interviuri semi-structurate cu reprezentanți ai diverselor grupuri interesate (autorități locale, elevi, profesori, părinți, etc) de etnie română și romă, prezentul raport descrie succint mecanismele și cauzele sociale care stau la baza abandonului școlar și a segregării în clasele V-VIII.

În primul rând, comunitatea romă nu este o comunitate omogenă, având cel puțin 3 lideri informali diferiți. În același timp, membrii comunității nu au același statut social și economic. Spre deosebire de deceniile trecute, când somajul era strâns legat de alcoolism, sărăcie, violență și alte fapte antisociale, în prezent, ca urmare a deschiderii platformei Tetarom 3 de la Jucu, majoritatea adulților au un loc de muncă stabil. Acest lucru se reflectă și în comunitate, prin nivelul de trai mai ridicat și prin faptul că "*s-au cuminți*t", după cum remarca un consilier local, sau că "*dacă românii au făcut un pas în față, romii au făcut doi"*, după spusele primarului.

Abandonul școlar are ca principale cauze:

1. numărul ridicat de absențe din cauză că elevii nu se pot trezi dimineața sau refuză să meargă la școală, intimidați de violența verbală unor profesori, sau de faptul ca nu înțeleg materia și sunt marginalizați.
2. rușinea de a fi repetent și a fi în clasă cu copii mai mici.

Repetenții constituie o problemă din cel puțin două puncte de vedere: elevul rămâne cu un nivel foarte scăzut de școlarizare și pe de altă parte constituie un element de distragere a atenției celorlalți elevi, sau de cele mai multe ori, de violență. Rușinea, marginalizarea, frustrarea și excluderea duc în general la manifestări violente, care se extind dincolo de granițele clasei.

Majoritatea respondenților consideră că în școală nu se mai aplica reguli, copiii pot să facă ce vor, fără să existe consecințe, mai ales în cazul violențelor. De asemenea, școala este privită ca un loc în care elevii nu sunt în siguranță, în contextul conflictelor provocate de anumiți copii, și unde lucrurile sunt scăpate de sub control. Astfel, la nivel comunitar există două tipuri de răspuns:

- părinții (marea majoritate de etnie română, cu posibilități financiare) își transferă copiii la școală la Gherla începând cu clasa a V-a, unde copiii lor sunt în siguranță și se ocupă de școală.
- unii părinți încearcă să-și facă singuri dreptate, intrând în altercații sau situații violente cu părinții celorlalți copii care au generat problema, astfel cercul violenței din școală este extins și perpetuat la nivelul comunității.

Există mai multe tipuri de conflicte între grupuri: profesori - elevi, elevi - elevi, părinți - părinți, părinți - profesori după cum este detaliat în raport. Ca și concluzie, este necesară înțelegerea acestor tipuri de conflicte, adresarea lor împreună cu părțile implicate și generarea de noi modele de rezolvare a conflictelor, altele decât violența sau rușinea.

În ceea ce privește focus-grup-urile organizate cu elevii claselor V-VIII, pe tema activităților extrașcolare, a aspirațiilor personale și profesionale, cercetarea de teren a relevat faptul că există în principiu 4 mari categorii de interes, respectiv: activități fizice (sport și dans), gătit, coafor și cosmetică, mecanică și robotică. Elevii și-au manifestat interesul și entuziasmul pentru aceste tipuri de activități extrașcolare. În ceea ce privește profesiile din viitor, acestea sunt de fapt întruchiparea activităților extrașcolare.

Ca proiecție de viitor și motivație principală, cumpărarea unei mașini și a unei case (care să ofere siguranța familiei) este răspunsul aproape unanim. De menționat este și faptul că un procent considerabil de elevi și-au manifestat dorința de a-i ajuta pe cei mai săraci și neajutorați. În același sens, există câțiva elevi care încearcă să-i motiveze și să-i ajute pe colegii/ rudele lor, manifestând înțelegere și compasiune, o situație care, dacă încurajată și susținută, ar putea în viitor sa înlocuiască rușinea și violența, ca modele de răspuns.

O altă constatare în urma acestei cercetări este nevoia prezenței unui consilier psihologic. Părinții o doresc (deocamdată doar cazurile extreme și prin eforturi sunt duși la psiholog, la Cluj) și probabil și copiii își doresc, doar că nu știu să articuleze această cerere.

***

Fundația Comunitară Cluj

Str. Țebei 21 | office@fundatiacomunitaracluj.ro |

www.fundatiacomunitaracluj.ro | FB @fundatiacomunitaracluj